

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 25 października 2018 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie o sygn. akt II Ns 1102/16 z wniosku B. R. i z udziałem M. R. (1), D. R., O. R., Z. R., M. R. (2), E. K., L. R., K. K. i D. C. o stwierdzenie nabycia spadku po A. R.:

1. stwierdził, że spadek po A. R., synu W. i Z., zmarłym w dniu 20 kwietnia 2015 r. w Ł., ostatnio stale zamieszkałym w Ł., na podstawie ustawy nabyły z dobrodziejstwem inwentarza wnuczki: O. R., Z. R. i M. R. (2) po 1/3 części spadku każda z nich;
2. ustalił, iż wnioskodawczynie oraz uczestnicy ponoszą we własnym zakresie koszty związane ze swoim udziałem w postępowaniu.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożyła wnioskodawczynie, zaskarżając postanowienie w całości. Skarżąca zarzuciła wydanemu orzeczeniu naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 931 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu przez Sąd, że spadek po A. R. na podstawie ustawy nabyły z dobrodziejstwem inwentarza wnuczki O. R., Z. R. i M. R. (2) po 1/3 części spadku pomimo faktu, iż zgodnie z przepisem, powołanym do spadku winna być także B. R., będąca małżonką zmarłego i winna ona była dziedziczyć zgodnie z treścią art. 931 § 1 k.c. - 1/2 spadku oraz wnuczki po 1/6 części spadku.

W związku z powyższym skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez stwierdzenie, że spadek po A. R. synu W. i Z., zmarłym w dn. 20 kwietnia 2015 r. w Ł., ostatnio stale zamieszkałym w Ł., na podstawie ustawy nabyły z dobrodziejstwem inwentarza żona zmarłego – B. R. w wysokości 1/2 części spadku oraz wnuczki zmarłego: O. R., Z. R., M. R. (2) po 1/6 części spadku każda z nich.

W odpowiedzi na wniesioną przez wnioskodawczynię apelację, D. R. w imieniu małoletnich O. R., Z. R. i M. R. (2), wniosł o jej uwzględnienie oraz o wyłączenie małoletnich z dziedziczenia, albowiem działając, jako ich opiekun prawny, D. R. dokonał w imieniu O. R., Z. R. i M. R. (2) odrzucenia spadku po zmarłym A. R. przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie o sygn. akt III Ns 1266/17.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna i skutkowałą uchYLENIEM zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia, w tym również rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

W ocenie Sądu Okręgowego zaskarżone orzeczenie nie poddaje się weryfikacji w toku instancji. Zapadłe rozstrzygnięcie nie może się ostać w obrocie prawnym, dlatego że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy.

Pojęcie "istoty sprawy", o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno-prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nie rozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. W szczególności chodzi zaś tutaj o różnego rodzaju zaniedbania, które w ogólnym rozrachunku polegają na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo pominięciu merytorycznych zarzutów stron przy jednoczesnym bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok SN z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, opubl. OSNC Nr 1/1999 poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, opubl. baza prawna LEX Nr 50750; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, opubl. baza prawna LEX Nr 519260 oraz wyroki SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, opubl. OSP Nr 3/2003 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, opubl. baza prawna LEX Nr 178635.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, opubl. OSNP Nr 1-2/2009 poz. 2 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06, opubl. baza prawna LEX nr 516551 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku

z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. I ACa 486/12). Inaczej mówiąc "nierozpoznanie istoty sprawy" oznacza uchybienie procesowe sądu I instancji polegające na całkowitym zaniechaniu wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego, przez co rozumie się nie wniknięcie w podstawę merytoryczną dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji pominięcie tej podstawy przy rozstrzygnięciu sprawy. Oceny, czy Sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się zaś na podstawie analizy żądań pozwu, stanowisk stron i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia.

Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy, wydając zaskarżone rozstrzygnięcie, pominął zarówno kwestię dziedziczenia po zmarłym A. R., przez jego żonę B. R., a co więcej całkowicie pominął przy rozstrzygnięciu kwestię, czy D. R. dokonał odrzucenia spadku w imieniu swoich córek O. R., Z. R. i M. R. (2) mimo, że zarządzeniem z dnia 8 maja 2018 r. zażądał akt III Ns 1266/17, w której D. R. odrzucił spadek w imieniu małoletnich córek. W ten sposób Sąd I instancji zaniechał wyjaśnienia wszelkich okoliczności mających wpływ dla rozstrzygnięcia sprawy. Należy w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z poglądem wyrażonym m.in. w treści postanowienia z dnia 2 kwietnia 2014 r., sygn. akt IV CSK 450/13 (Legalis nr 981805) Sąd Najwyższy stwierdził, iż nałożony na sąd w postępowaniu nieprocesowym obowiązek działania z urzędu oznacza, że sąd nie może skutecznie powołać się na brak udowodnienia przez uczestnika danej okoliczności. Jeżeli jest ona istotna dla rozstrzygnięcia sprawy, a brak jest inicjatywy dowodowej uczestnika, sąd ma obowiązek dowód taki przeprowadzić z urzędu.

W przedmiotowej sprawie, pomimo, że na ostatniej rozprawie w dniu 23 października 2018 r. pełnomocnik uczestniczki M. R. (1), stwierdziła, że nie posiada ona wiedzy czy D. R. odrzucił spadek w imieniu swoich trzech małoletnich córek, natomiast D. R. na termin tejże rozprawy się nie stawił, to Sąd I instancji dokonał zamknięcia rozprawy oraz wydał zaskarżone postanowienia. Natomiast w świetle wydanego w sprawie rozstrzygnięcia przez Sąd Rejonowy, który orzekł, że spadek po zmarłym A. R. nabyły w całości właśnie małoletnie O. R., Z. R. i M. R. (2), kluczowym było ustalenie okoliczności sprawie, czy D. R., działając w imieniu córek, dokonał odrzucenia spadku po A. R.. Zwłaszcza, że jak się ostatecznie okazało, na etapie postępowania apelacyjnego, D. R., przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, w sprawie III Ns 1266/17 złożył skuteczne oświadczenia spadku w imieniu trzech swoich małoletnich córek. Powyższe oznacza, że żadna z małoletnich wymiona w punkcie 1 sentencji skarżonego postanowienia nie może być uznana za spadkobierczynię zmarłego.

Idąc dalej należy również wskazać, że Sąd orzekając całkowicie pominął również kwestię dziedziczenia przez wnioskodawczynię, które w chwili śmierci spadkodawcy A. R., była jego żoną. Powyższe zauważył również sam Sąd I instancji w treści sporządzonego uzasadnienia zaskarżonego postanowienia, że żona spadkodawcy należy zawsze do ustawowego kręgu spadkobierców zmarłego. Jednakże należy w tym miejscu pamiętać, że, zgodnie z art. 931-933 k.c., w przypadku dziedziczenia ustawowego małżonek spadkodawcy zawsze dziedziczy w zbiegu z dziećmi zmarłego, lub jeżeli ci nie dożyli otwarcia spadku, w zbiegu z wnukami, albo też w zbiegu z rodzicami spadkodawcy, zaś w przypadku ich nie dożycia w zbiegu z rodzeństwem spadkodawcy, lub też dziećmi rodzeństwa. Z okoliczności przedmiotowej sprawy wynika, że zmarły miał dwójkę dzieci, które dokonały odrzucenia, podobnie w imieniu wnuczek zostało złożone oświadczenie o odrzuceniu spadku po A. R.. Rodzice spadkodawcy nie dożyli otwarcia spadku, jednakże jak wynika z akt sprawy, zmarły posiadał dwójkę braci, którzy wprawdzie również zmarli przed nim, jednakże jeden z braci pozostawił zstępnych w osobach E. K., L. R., K. K. oraz D. A. C.. Mając powyższe na uwadze Sąd I instancji powinien ponownie przeprowadzić postępowanie dowodowe celem ustalenia kręgu uprawnionych spadkobierców po zmarłym A. R. oraz wysokości udziałów każdego z uprawnionych w spadku.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, zaś stwierdzone uchybienie skutkowało koniecznością wydania orzeczenia kasatoryjnego w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, celem ponownej oceny złożonego wniosku.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd Rejonowy rozstrzygnie również ponownie o całości kosztów zarówno postępowania pierwszoinstancyjnego, jak i – z mocy art. 108 § 2 k.p.c. – postępowania przed Sądem odwoławczym.